

Koronakommisjonen

Kommisjonen er oppnevnt i statsråd 24. april 2020

Referat

Referat fra Koronakommisjonens intervju med statsråd Ropstad og departementsråd Gisholt, Barne- og familiedepartementet (BFD)

Intervju av	Statsråd Kjell Ingolf Ropstad, BFD Departementsråd Dag Thomas Gisholt, BFD
Sted	Kommisjonens lokaler, Tollbugt. 12
Tid	15. januar, 9.30-10.30
Intervjuere	Kvinnsland Kvinnsland, leder av Koronakommisjonen Tone Fløtten
Kommisjonsmedlemmer til stede digitalt	
Ev intervjuobjektets bisittere	
Referent	Siri Halvorsen, sekretariatsleder og Marthe Skogland Wedøe, sekretariatet

1. Innledning av samtalen

Utvalgsleder presenterte kommisjonens medlemmer og sekretariat som var til stede og som fulgte intervjuet digitalt.

Sekretariatsleder gikk gjennom en del formaliteter knyttet til gjennomføringen av intervjuet, og påpekte at det skrives referat og tas lydopptak fra samtalen. Sekretariatsleder orienterte om at referatet og lydopptaket er interne dokumenter, som kommisjonen i utgangspunktet ikke gir innsyn i. Når arkivet overleveres til Arkivverket, vil offentlighet vurderes av Arkivverket etter offentleglova. Sekretariatsleder viste til at taushetserklæring er signert og understreket at brudd på taushetsplikt kan medføre sanksjoner. Sekretariatsleder presiserte at Ropstad og Gisholt er underlagt instruks om å forklare seg/bidra til kommisjonens arbeid, jf. statsministerens instruks om tilgang til opplysninger for Koronakommisjonen. Den som intervjues kan uten hinder av taushetsplikt gi Koronakommisjonen opplysninger som er nødvendige for kommisjonens arbeid, jf. lov om informasjonstilgang m.m. for Koronakommisjonen § 2.

2. Innledende spørsmål

Kvinnsland: Kan du reflektere over din rolle i pandemihåndteringen, og som du ønsker å legge vekt på så langt?

Ropstad orienterte om egen rolle: Rollen har vært tosidig. Som statsråd har det vært viktig for meg å være opptatt av den store definisjonen sårbare barn og unge. Det har vært en bekymring både jeg og regjeringen har hatt siden 12. mars. Det har vært viktig å sikre at vi har nok oppmerksomhet rundt og nok kompensierende tiltak i forhold til smitteverntiltakene som har vært innført.

Som partileder har jeg vært med i flere av diskusjonene og vært med på den overordnede koordineringen i tillegg. Det har vært viktig å være med å fatte riktige beslutninger om alt i fra hvor strenge tiltakene skal være, til når ulike ting skal skje. Jeg har sagt i mange sammenhenger som KrF-leder, at på mange måter har det vært et verdivalg - måten man har håndtert situasjonen på. Når jeg spoler tilbake igjen til den tiden, så ser jeg at det ikke var noen fasit og det var et usikkert kunnskapsgrunnlag. Det var ulike meninger om hva man burde gjøre, også sett ut fra andre lands håndtering. For meg var det veldig viktig å sette fokus på de utsatte gruppene, ettersom man visste at man kunne risikere liv, helse og alvorlige sykdommer.

Selv om vi var rimelig trygge på at viruset ikke ville være alvorlig for barn i den grad det er for de eldste, så var det fremdeles litt usikkerhet rundt det. Derfor var det viktig for meg å ha strenge nok tiltak for å hindre at mennesker ble smittet, syke og i verste fall dø - og at man skulle ha kontroll på kapasiteten ved sykehusene.

Kvinnsland: Når du nå har noe av fasiten og du ser hvordan det har gått, har du noen refleksjoner retrospektivt?

Ropstad: I stort så tenker jeg at mye ville vært gjort nokså likt. Jeg syns at som land så har Norge håndtert det på en god måte. På vårt felt så har ting fungert rimelig godt. Med det kunnskapsgrunnlaget vi har nå så kunne man nok håndtert skolestengningen på en annen måte, men på det tidspunktet så var det veldig vanskelig å vite hva som var riktig å gjøre. Mange kommuner begynte å stenge ned, det var opprop om at nå må man stenge skolene og foreldrene holdt barna hjemme. I stort så syns jeg at det var mye riktig som ble gjort, men så kunne man nok vært bedre forberedt på noe av det. Når vi tenkte på pandemi, da tror jeg ikke vi så for oss en så langvarig og krevende situasjon for hele landet.

3. Sentrale spørsmål i dette intervjuet

Tema: involvering av andre sektorer

Kvinnsland: Ble stengningen av barnehager, skoler og virksomheter diskutert i Kriserådet 11. mars?

Ropstad: Jeg var ikke med der, det var departementsråden.

**merknad etter gjennomlesning: «Så vidt jeg husker»*

Gisholt: Jeg kjente ikke til dette før beslutningen var fattet.

Kvinnsland: Ble dette initiativet diskutert på statsrådsnivå i forkant? Nå har vi i alle fall fått bekreftet at det ikke hadde vært i Kriserådet i forkant av den 11.3. Hadde det vært noen diskusjon på statsrådsnivå i forkant?

Ropstad: Vi hadde et møte i statsministerboligen onsdagskvelden den 11.mars der vi diskuterte situasjonen i stort og ulike tiltak. Da var det et alvor over situasjonen og vi var veldig tydelige på at det var riktig å gjøre noe - innføre sterkere tiltak, tydelig ledelse. Vi diskuterte også en tydelig tale til folket for å skape trygghet.

Det var mange kommuner som begynte å stenge ned, uten egentlig en plan for hvordan man skulle gjøre det. Hvordan skulle man for eksempel håndtere barnevernet, det er viktig at de ansatte skal kunne gå på jobb, men hvis barna ikke kan gå i barnehage så ville det skape utfordringer. Det ble diskutert, men den endelige beslutningen og råd som kom fra FHI og Helsedirektoratet fikk jeg kun informasjon om gjennom KrF sin mann på SMK. Det var først og fremst gjennom sms'er som alle statsrådene fikk. Når ECDC kom med sitt råd, så begynte vi å skjønne hvilken vei det bar.

Kvinnsland: Selve pakken og det konkrete forslaget som ble utformet hadde ikke du konkret kjennskap til før like før pressekonferansen?

Ropstad: Det er riktig.

Halvorsen: Så skolestengning ble nevnt 11.mars i statsministerboligen?

Ropstad: Vi diskuterte i hvert fall skolestengning siden det var kommuner som allerede gjorde dette, men akkurat hvordan dette ble diskutert husker jeg ikke.

Kvinnsland: Vil du i etterkant si at det hadde blitt annerledes dersom Barne- og familiedepartementet hadde blitt involvert på et tidligere tidspunkt?

Ropstad: Det er litt vanskelig å svare på, det må sees inn i konteksten av de mange kommunene som allerede stengte ned. Det kan godt være at vi kunne ha innført en slik trafikklysmoell og hatt en annen type stengning ut ifra lokale forhold, men jeg tror at det var veldig viktig at det kom noen sterke signaler for at folk skulle handle. Jeg er sikker på at man kunne gjort ting annerledes, men akkurat hvordan det hadde blitt, det tør jeg ikke si.

Kvinnsland: Var det noe - fra ditt perspektiv - som du savnet fra nedstengningspakken?

Ropstad: Jeg må innrømme at det ikke var noe jeg umiddelbart savnet. Vi begynte å jobbe videre med tingene, så det var mer at bekymringen som kom som konsekvenser av det.

Gisholt: Jeg har de samme refleksjonene. Vi hadde et perspektiv på at dette var en helsekrise, hvor det tok noen dager før det ble en samfunnskrise.

Ropstad: Vi så for oss at dette ble en kortere krise, nesten som en utvidet påskeferie, ettersom det skjedde kun noen få uker før den planlagte påskeferien. Etter denne så tenkte jeg at vi skulle forhåpentligvis gå tilbake til en normal situasjon. Vi hadde holdningen om at dette skulle vi komme oss igjennom ved å innføre sterke tiltak slik at kapasiteten til helsevesenet ikke skulle bli sprengt.

Kvinnsland: Det var et litt mer romslig tidsperspektiv grunnet plasseringen datomessig?

Ropstad: Ja. Jeg så ikke for meg at det skulle vare så lenge.

Kvinnsland: Det hjalp at dere hadde litt mer tid på grunn av plasseringen av påsken?

Ropstad: Ja.

Tema: tiltak under koronapandemien

Fløtten: Hva var det viktigste hensynet for BFD å ivareta under håndteringen?

Ropstad: Det var å ta vare på sårbare barn i stort. Vi vet at 1 av 5 barn blir utsatt for vold og overgrep, men i en pandemisituasjon hvor de blir stengt inne, kanskje med en potensiell voldsutøver, så var hovedbekymringen hva som ville skje med disse ungene. Også hvordan vi skulle ta vare på samfunnskritiske funksjoner som barnevernet, krisesentrene og familievernet. Noe av det viktigste vi hadde, også inn mot regjeringen, var å finne ut hvordan sårbare grupper skulle bli best ivaretatt. Vi tenkte, som sagt, at dette ville vare kortvarig.

Gisholt: Kan jeg få supplere fra et administrativt perspektiv? Vi satte krisestab 12. mars, og da var det viktig å sikre at departementet fungerte. Det var en frykt for at sykefraværet ville bli stort, og også ut mot etatene – var de i stand til å ivareta realistiske scenarier her. Og som trinn to, de sektorområdene vi har et direkte ansvar for – hva ville skje med dem? Hva ville skje med barnevernet, familievernet, krisesentre? Det var da viktig å få definert barnevernsansatte og krisesentre som samfunnskritisk personell slik at de kunne få plass i skolen for sine barn, når skolen og barnehagen var stengt.

Fløtten: Var det BFD som tok initiativ til at de kom inn på listen?

Gisholt: Ja. Så kom samordning og koordinering som ytre bekymringer som en ring utenfor det.

Ropstad: Det er lett å bli bekymret i en slik situasjon. Vi diskuterte mye hva den reelle situasjonen var. Jeg var veldig opptatt av å få kunnskap om hvordan det var på bakken. Vi var opptatt av hvordan vi skulle få inn informasjon. Det er klart at vi har noe ansvar, men mange andre sektorer, departementer og direktorater har mye av ansvaret for de andre feltene som er veldig viktig for denne gruppen. Vi tenkte i denne situasjon så var det viktig å

være lengre fremme i skoen og være mer fremoverlent enn det motsatte. Derfor tok vi også initiativ til denne koordineringsgruppen, som dere er kjent med, for på direktoratsnivå å være mer «hands on». Det var for å koordinere slik at vi kunne få et bedre faktagrunnlag for hvordan den faktiske situasjonen var, og ikke bare en bekymring. Det vil jeg si har fungert veldig godt, og det har vært veldig nyttig gjennom hele fasen siden det har gitt mer konkret informasjon.

Fløtten: Har rapportene fra koordineringsgruppen vært noe av den viktigste informasjonen deres?

Ropstad: Ja, det har vært noe av det viktigste. Vi har hatt god innrapportering på vanlige måter og det har direktoratene gjort opp mot sine. Dette har gjort at dette har blitt diskutert mellom de ulike direktoratene.

Kvinnslund: Var det slik at det var BFD som tok initiativ til dette, eller var det ved en veksling med Bufdir at det initiativet var fornuftig å ta?

Ropstad: Det var et initiativ vi tok.

Gisholt: Når vi fikk definert de funksjonene, eller samfunnskritiske personellet, så hadde Bufdir meldt inn til oss at det var viktig at det ble vurdert, så tok vi det videre mot HOD og Justisdepartementet.

Ropstad: Jeg var veldig opptatt av en slags koordinering på tvers av de ulike sektorene, som barnehusene, politiet, helse og så videre. Jeg vet ikke om departementet diskuterte dette direkte med Bufdir denne ideen?

Gisholt: Initiativet kom vel strengt tatt fra en idé hos statsråden selv. Vi snakket om dette, så det var ikke noe eksternt initiativ.

Fløtten: Er det noen andre tiltak som du vil fremheve som har vært spesielt viktig at BFD satt i verk i starten?

Ropstad: Det å forsikre seg om at de ansatte kunne gå på jobb ved å definere dem som samfunnskritisk personell, har vært noe av det viktigste isolert sett for BFD. Så mener jeg at det at de ordinære tjenestene er oppe og går er det definitivt viktigste. Så selv om vi har kommet med tiltak som ferietilbud som er viktig i nå-situasjonen. Det gjør at man kan komme tilbake etter påske og sommer og at man har opplevelser å dele. Det er ikke det som gjør at man kommer seg ut av fattigdom, men det er viktig der og da. Mange av de tiltakene rettet inn mot denne gruppen har vært det, men det å få de ordinære tilbudene opp og gå har vært det viktigste. Der tror jeg at koordineringsgruppen har gjort at dette er mer tydelig.

Fløtten: Synes du det har fungert, har man klart å ivareta de sårbare barn og unge?

Ropstad: I stort vil jeg si at når vi ser hvor fort barnevernet tross alt hentet seg inn igjen, så har det vært bra. Det er for tidlig å trekke konklusjoner om hvordan det faktisk har gått. Jeg kan gjerne være tydelig på at tjenestene skal være oppe, og at utsatte grupper skal kunne gå i barnehage og skole. Hvis man er i denne kategorien så skal man ha et tilbud, men det å få det faktisk til å skje ute på bakken har vært vanskelig. Det er fordi mange kommuner har gjort det de kan for å få ned smitten og sånn sett strammet til for mye. Det har kanskje vært mest krevende. Derfor har vi hatt ulike initiativ opp mot kommunene og statsforvalterne, og brukt media for å presisere at dette er viktig. Nå har det bedret seg og er variert, men det å ha sett at kommunene faktisk har beredskapslister på hvem som skal drive testing og sporing. Men, så plutselig så ryker det inn helsesykepleiere allikevel og så forsvinner skolehelsetjenesten.

Det å få dette til å bli samordnet og å få det til å fungere på bakken, det syns jeg har vært krevende.

Fløtten: Har du eksempler på initiativ statsforvalterne og kommunene har tatt for at de har kunnet sikre at det er tjenestetilbud for de mest sårbare.

Ropstad: Både brev, og Bufdir har sendt ut en del informasjon. Vi var seks statsråder som hadde telefon eller teams-møter med fylkesmennene i november, etter den pakken med nye tiltak som kom da, som jeg opplevde som veldig nyttig. De har mer informasjon om hvordan ting faktisk er, og de kan beskrive hva som er utfordringene i kommunene. Det er en bekymring jeg har. Nå skal de sette vaksinene i tillegg og derfor er det så viktig at de har beredskapslister. Helsedirektoratet har en stor pool av ansatte som er tilgjengelige for å drive testing og smittesporing, så det er det å faktisk å få dette til å skje ute i landet.

Fløtten: Hva har dere gjort for å ivareta de aller mest sårbare barna? Spesielt da de som er vanskelig å plukke opp, som voldsofre.

Ropstad: Det har vært å sørge for at de kan møte opp på skole og barnehage, og å forhåpentligvis kunnet delta på fritidsaktiviteter. Det er begrenset hvor mye man faktisk kan se, spesielt da når øynene til lærere, barnehagelærere og trener er har forsvunnet i en slik situasjon. Så det har handlet om å appellere til folk at de må være ekstra bekymret. Vi opprettet også en digital hjelpetelefon hvor man kunne spille inn.

Gisholt: Denne koordineringsgruppen er et supplerende tiltak. De ordinære linjene skal også gjelde i en krisesituasjon. Rapportene fra koordineringsgruppen viser at mange stengte ned for mye i begynnelsen, og så begynte man å åpne opp igjen og da opplevde man at tjenestene løste opp for sakte. Det identifiseres som et etterslep, og så kommer det nye tiltak som potensielt sett lager nye utfordringer. Det er også viktig å ha med seg det departementene gjør direkte ovenfor fylkesmennene, men også at Bufdir og de andre direktoratene har vært aktive hele veien. Det meste av kontakten med fylkesmennene går fra dem og ut, og da noen ganger sammen med andre direktorater.

Ropstad: Skolen er en trygghetsarena hvor du kan avdekke og se. Når man tenker på hvordan man skal sikre sosial mobilitet for barn som vokser opp i en utrygg hverdag, så vet vi at noe av det mest avgjørende er at de ikke skal miste progresjon. Det har jeg jobbet tett med opp mot KD, og brukt begge hattene mine. I den første tiltakspakken så kom det blant annet et tilskudd for å ta igjen tapt progresjon. Det tenker jeg er et sentralt tiltak i det langsiktige perspektivet som vi ikke må glemme.

Fløtten: I hvilken grad har helsesparet vært i kontakt med BFD for å få råd og anbefalinger i forbindelse med både stengning og gjenåpning? Har det vært en god dialog der mellom HOD og BFD om disse forholdene.

Ropstad: Jeg opplever at det har vært veldig lett å få tak i helseministeren Bent Høie for en god dialog, så han har virkelig lyttet og søkt råd når vi har diskutert disse tingene. Det har vært en krystallklar helseminister som har løftet dette perspektivet og som minner oss om at vi skal ha beredskap i hvert fall et år frem.

Tema: Gjenåpning av skoler og barnehager

Fløtten: Når var det myndighetene begynte å planlegge for at man skulle åpne igjen?

Ropstad: Det er vanskelig å sette en dato på det, men det var ikke tenkt tiltakene skulle vare veldig lenge. Jeg så for meg at det ikke var noe vits i - de tre siste dagene før påske - men at vi heller kunne utnytte en lengre [fri]periode, slik at vi kunne få ned smitten. Det vi har lært er at i stedet for å holde en viss smitte i samfunnet med tiltak over tid, så kan man heller gjøre en kraftig innsats slik at smitten at man kan åpne mye mer. Jeg tror vi ganske tidlig diskuterte gjenåpningen av skolene.

Fløtten: Hva var BFD sin holdning da? Når ville dere åpne igjen?

Gisholt: Det vet jeg ikke helt om jeg kan svare presist på. Dette var som statsråden sa, dette var noe som skjedde gradvis. Ingen ville holde skolen stengt lengre enn nødvendig. Så ble spørsmålet når man kunne åpne opp, ut fra smittevern hensyn og sett opp mot andre hensyn.

Ropstad: Vi satt ned den gruppen som skulle se på dette.

Fløtten: Ledet av Hege Nilssen?

Gisholt/Ropstad: Ja. Vi fikk råd i løpet av påsken. Her kom også behandlingen i RCU inn, så hvor mye selve departementet var involvert i det, må vi eventuelt sjekke opp. Vi var opptatt av at vi kunne åpne opp så raskt som mulig. Vi var også veldig opptatt av om dette var praktisk håndterbart, gitt en helt ny situasjon. Det var jo en reell bekymring og en usikkerhet overfor barn med underliggende sykdommer – hvor stor er risikoen for dem? I tillegg kom bekymringen hos foreldrene, slik at det ble veldig viktig at det var trygt å komme tilbake på skolen igjen. I perspektivet med de utsatte og sårbare barna, så kom det også opp diskusjoner på den tiden, om at noen valgte å holde de tilbake igjen. Det måtte heller ikke bli legitimt at voldsutøvere kunne velge å holde barna tilbake. Det er også en annen bekymring som vi har; at det er frykt for smitte som har gjort at folk ikke har brukt tjenestene i like stor grad som før, Der er det vår oppgave å gi informasjon – til brukerne av barnevernet, familievernnet eller helt andre tjenester - at det er trygt å komme til et fysisk oppmøte.

Tema: Betegnelsen «særlig omsorgsbehov»

Kvinnsland: I forbindelse med stengningen så ble betegnelsen «særlig omsorgsbehov» brukt for å opprettholde et tilbud til noen grupper i stengningsperioden, hva var særlige omsorgsbehov?

Ropstad: Vi kommuniserte i hvert fall ut i media veldig tydelig, og det var kunnskapsminister Guri Melby som snakket om dette. Hvis du er i barnevernet så er det en gruppe, hvis det er foreldre med rusproblemer eller psykiske lidelser så er det en gruppe. Men jeg husker at vi brukte en tydelig kommunikasjon om at man heller burde ta kontakt med barnehagen hvis man trengte hjelp. Det vi opplevde som en utfordring var å faktisk få dette til å skje, at de da faktisk var et reelt tilbud for denne gruppen. Det er krevende å bruke disse begrepene, for det er ikke alltid at brukerne identifiserer seg inn i gruppen «sårbare barn». Det viktigste fokuset var at kommunene tenkte på dette, og gjorde det de kunne for å se disse gruppene. De har jo gjerne best oversikt i egen barnehage eller skole.

Kvinnsland: Begrepet «særlig omsorgsbehov» ble etter hvert byttet ut med «behov». Det betyr at noe av argumentasjonen for å ha et tilbud til noen skifter. Det vil si, fra utsatte barns behov for å få en normalisert hverdag, til samfunnets behov for at noen barn kan være i skolen slik at deres foreldre kunne delta i kritiske samfunnsfunksjoner. Følte dere at dette ble et dilemma, at omsorgsbehov ble behov men på litt andre premisser?

Ropstad: Jeg vet ikke om jeg helt skjønner spørsmålet.

Kvinnsland: At skoletilbudet ikke lenger var ut fra spesifikke situasjoner for barn med spesielle omsorgsbehov, men heller at det var samfunnets behov for å opprettholde visse funksjoner slik at foreldre kunne gjøre jobben sin?

Ropstad: Mye av dette er mer på KD sitt felt. Det var nettopp det, å klare begge deler, som var viktig. Det var ikke så lang periode heller det var snakk om. På dette tidspunktet så trodde jeg at vi ville åpne etter påske og det gjorde det jo til en viss grad også, selv om det gikk litt tid. Det var ekstra viktig å kunne tenke på begge disse gruppene når alt var stengt.

Kvinnsland: Samtidig så ville man stå i det dilemmaet om at hvis det ble flere barn så ville det bli en vanskeligere smittesituasjon i skole og barnehage. Hvis man da var mest opptatt av den situasjonen, så kunne det blitt en tentativ konflikt?

Ropstad: Nå har jeg sagt litt om usikkerheten knyttet til smitte blant barn, men samtidig handler det også om familienes mobilitet. Det å stenge skolene var med på å vise alvoret i situasjonen og få ned foreldres mobilitet som bidra til mindre smitte. Det var også et viktig moment.

Gisholt: Jeg kan heller ikke erindre at dette har blitt diskutert som et dilemma i våre kretser. En ting er hvor mange man slipper inn i barnehage og skole i en slik situasjon. Det var jo heller ikke noe stort smittepress i skoler og barnehager. Det er en fordel at barn av barnevernsansatte blir definert inn i denne gruppen, siden foreldrene er samfunnskritisk personell. Dette kunne være en premiss for at barnevernet skulle fungere som normalt, som er en fordel for de barna som har tilknytning til barnevernet.

Kvinnsland: Så, da hadde dere en aksje i det også?

Gisholt: Jeg kan ikke huske at det var noen diskusjoner som handlet om at det var om å gjøre å få færrest mulig på skolen, altså av de aller mest omsorgstrengende barna. Jeg kan ikke huske noen eksempler på at barn av kriseledere eller den type funksjoner fortrenget mer trengende barn.

Kvinnsland: Det er jo mange ting som strømforsyning og renovasjon som er kritiske. Der problemstillingen kom inn, som da ikke hadde den samme type begrunnelse for at deres barn skulle gå i barnehager og skoler.

Ropstad: Det var også litt strengt på den måten da, hvis det kun var en av to foreldre som var samfunnskritiske.

Halvorsen: Var det vanskelig å få det inn på listen?

Ropstad: Nei.

Gisholt: Nei, det tror jeg at jeg kan si, med et ørlite forbehold, at dette fikk vi til fra den ene dagen til den neste. Jeg tror vi fikk en henvendelse fra Bufdir på dette, om det var den 12. mars om at det var viktig å se på dette, og at vi fikk avklart dette med Justisdepartementet og HOD den 13. mars.

Kvinnsland: Det var en samfunnskritisk funksjon som måtte opprettholdes?

Gisholt: Dette måtte opprettholdes. Og her er det en ting hva som er samfunnskritisk når en krise varer en dag eller en uke, men når man har et tidsperspektiv som man etter hvert fikk på dette, så er det jo en del andre funksjoner som må sees i et annet lys.

Kvinnslund: Du statsråd, var allerede inne på dette; Når en kvantifiserer det faktiske behovet for plasser som skulle stilles til disposisjon for utsatte grupper og de med spesifikke behov, så ser man at i praksis så er det var veldig mange færre som har deltatt. Du var inne på dette med stigmatiseringsproblematikk, men er det andre ting som du vil framheve? For det er påfallende mange færre som fikk tilbudet enn de som hadde hatt behov for det. Har du noen flere kommentarer til det?

Ropstad: Nei, ikke annet enn at vi brukte flere anledninger til dette for å presisere at vi skulle legge til rette for. Så er det klart at vi fikk tilbakemeldinger om bekymringer fra særlig eldre som jobbet i barnehager, som var usikre på smitte og av egen helses grunn ikke ønsket å jobbe. Det var et dilemma, men vi brukte ulike metoder for å sørge for at kommunene faktisk skulle tilby tjenesten.

Tema: Identifikasjon av sårbare barn og unge

Fløtten: Enda litt mer på denne gruppen av sårbare barn og unge. Når man skal ha et tilbud for noen grupper, så må man finne ut hvilke grupper det er man snakker om. I hvilken grad var departementet involvert i arbeidet med å definere hvilke grupper man skulle sette opp på den lista over sårbare barn og unge?

Ropstad: Det er et godt spørsmål.

Gisholt: Jeg har ingen klar erindring om hvordan vi var involvert i dette. Det er ikke noe krystallklar definisjon på dette, som kjent. Det koordineringsgruppen gjorde i sin første rapport, det var de også bedt om i mandatet, mener jeg. De endte opp med 12 undergrupper, som til sammen utgjør rundt 20% av populasjonen. Selve krisen kan gjøre det slik at barn og unge som ikke var definert som sårbare i utgangspunktet, sklir ut i å bli det underveis. Sånt sett er det en litt flytende definisjon. Når det gjelder hvem som ble definert inn her, til å skulle ha barnehage eller skoleplass, så er ikke jeg i stand til å huske i hvilken grad vi var involvert i diskusjonen.

Ropstad: Vi var opptatt av at man heller skulle spørre en gang for mye enn en gang for lite. Hvis det er utfordringer så burde man be om hjelp. Det husker jeg også kunnskapsministeren var opptatt av.

Fløtten: Hvordan skulle disse barna og ungdommene få hjelp? Skulle foreldrene eller de selv ta kontakt å si at de trengte hjelp?

Ropstad: Det er bedre å spørre kunnskapsministeren om, hvordan skole og barnehage skulle legge opp det der. Hvis jeg kan komme med en refleksjon, så er det ikke så lett for skolene eller barnehagene å vite akkurat hvem som er i ulike grupper. Her må det være et samspill mellom barnehager, skoler og foreldre. Noen vil barnehagene og skolene ha kjennskap til, og da er det naturlig at de tar den kontakten. Vi har brukt mye tid på at vi er avhengige av den kunnskapen. Det er prisverdig mange lærere og barnehagelærere som har tatt telefoner. Som pappa selv så fikk jeg mye kontakt fra barnehagen hvor de lurte på hvordan det gikk med jentungen. Det var det tosidige der vi var opptatt av. Hvis det er noen foreldre som har fått hjelp av barnevernet, så er det lett å definere at de kan søke om det.

Men hvis det er andre utfordringer, du kan jo få en psykisk knekk eller det kan være andre ting som gjør at du har behov for bistand, så bør man ta kontakt med barnehage og skole.

Fløtten: Men de konkrete føringene var det KD som forholdt seg til, ikke BFD?

Ropstad: Det var i hvert fall ikke BFD.

Gisholt: Her kan det ha vært kontakt mellom direktoratene. Udir vil nok ha vært sentrale, og de vil nok ha snakket med Bufdir underveis. Spørsmålet ditt er veldig relevant, for det er klart at vi er avhengige av at man lokalt gjør en jobb. Vi kan ikke sitte her inne å definere hvilke barn det gjelder. Det er også det dilemmaet at barn og unge vil, forhåpentligvis ikke, definere seg som sårbare eller spesielt trengende når det gjelder et tilbud. Det er heller ikke nødvendigvis slik at foreldrene deres har den refleksjonen, derfor er man avhengig av at skoler og barnehager som kjenner familiene, gjør den jobben der for å prøve å få dem inn i skole og barnehage selv om de er stengt.

Fløtten: Når vi ser på tallene fra Utdanningsdirektoratet, at det har vært en så liten andel som har vært definert som sårbare og vært i skole og barnehage, vil du si at vi har lyktes med å opprettholde tilbudet?

Ropstad: Nei, og vi var veldig utålmodige og opptatt av at flere skulle få tilbudet. Det er vanskelig å sette en fasit for hvordan det gikk faktisk for ungene, men min bekymring er at mange har tapt progresjon på skolene og som kan ha større utfordringer.

Fløtten: Hvis det kommer en ny krise hvor vi trenger å ha et spesielt øye på sårbare barn og unge, er det noe du nå ser at vi burde gjøre annerledes?

Ropstad: Konkret for skoler og barnehager, så tror jeg at vi hadde klart å unngå å stenge ned. Men, det avhenger også av tryggheten i befolkningen og slik at foreldre selv ikke holder barn hjemme og at kommunene ikke stenger ned. Jeg tror at dette trafikklyssystemet vi har utviklet gjør at man i hvert fall har en viss kontakt. Det er en bekymring at jo lengre opp man går, jo mindre kontakt blir det, men da har man i hvert fall arenaen. Det tror jeg vi virkelig vil kunne hjelpe oss inn i en ny fase. Vi har også brukt dette nå i høst.

Tema: Kvaliteten på barnevernstjenestene

Kvinnslund: Tjenestene – familievern og barnevern. Det kom færre bekymringsmeldinger til barnevernet våren 2020. Hvordan oppfattet og håndterte dere det?

Ropstad: Det var noe av det som jeg bekymret meg veldig over. På grunn av at de viktige arenaene som ofte melder er stengt, så vil det føre til færre meldinger. Jeg var opptatt av at vi innhentet mest mulig kunnskap fra Bufdir og kommunene. Det ble gjort flere spørreundersøkelser hvor Bufdir var tett på for å få informasjon. Det handler om å definere de som samfunnskritiske, slik at man kunne få de på jobb.

Gisholt: Det har jo også koordineringsgruppen påpekt, ikke minst i den første rapporten, at her var det en nedgang. Det illustrerer hvor viktige disse faste arenaene som barnehager og skoler er, og også da de helsetjenestene som er rettet inn mot barn og unge. Hvis de tjenestene ikke er oppe og fungerer, så er antallet folk som ser og kan si ifra signifikant lavere enn ellers. Det var en bekymring som også ble diskutert og fulgt opp i kjølevann av rapportene fra koordineringsgruppa. Vi så at når tjenestene åpnet opp igjen så ble det gradvis flere bekymringsmeldinger, men det tar tid å få det tilbake på det nivået det var. Uten

at det er noe mål at det skal sendes flest mulig meldinger til barnevernet, men de riktige skal sendes. En periode her, så ble ikke det gjort, fordi det var for få som var i stand til å se.

Kvinnslund: Dere har allerede vært inne på at det var viktig at barnevernet fortsatte å fungere så godt det kunne. Hva gjorde dere for å faktisk se til at barnevernet fungerte?

Ropstad: Det var det å sørge for at de var samfunnskritiske funksjoner, det var veldig viktig for å sørge for at de hadde muligheten for å være på jobb. Så kom det endringer knyttet til hvordan man kunne gjennomføre møter i fylkesnemnda. En ting er de bekymringsmeldingene, men det var også fysiske møter med oppfølging fra barnevernet - alt ifra samvær til disse undersøkelsene, som også er veldig viktige. Det gjelder meldingene, og faktisk følge de opp, som vi var veldig opptatt av.

Gisholt: Her er Bufdir gode på å følge med på utviklingen, både i institusjonsbarnevernet – Bufetat, virksomhetene de styrer direkte, og i det kommunale barnevernet. Der var det en løpende dialog med dem underveis. Når dette ble definert som en samfunnskritisk funksjon, så avstedkom det også et rapporteringsregime. Med rapporteringer inn til Justisdepartementet hvor vi fikk ukentlige rapporteringer på tilstanden fra Bufdir som vi meldte videre i systemet. Her var barnevernet i gult på sitt eget trafikksystem fra slutten av mars til begynnelsen av juni. Det var jo blant annet på grunn av dette med bekymringsmeldinger.

Ropstad: I starten så ba jeg om å få rapportert om hva som var tilstanden, noe som var vanskelig å få svar på i starten. Vi fikk mer detaljerte rapporter relativt raskt.

Gisholt: Bekymringsmeldingene var et bekymringsområde, men det statlige barnevernet var praktisk talt i full drift hele veien. Bufdir var også tidlig ute med smittevernsveiledere med prioriteringsråd til tjenestene. Disse svarte på hva som ville bli prioritert hvis et visst antall ansatte ble ute. Det var også et litt ulikt bilde ute i kommunene, som det alltid er, hvor noen skrudde for stramt igjen mens andre greide å holde det gående på en fornuftig måte.

Kvinnslund: Hvordan sikret dere kvaliteten på dette utover våren? Etter hvert hadde man kommet seg etter det største sjokket, og man så at både gjennom denne behovsavklaringen og at barnevernet var i sving igjen. Hvordan kunne dere se til at tjenestene faktisk fungerte som de skulle?

Ropstad: Etter vi kom gjennom den første fasen så var jeg mer trygg, fordi da fikk vi jevnlig rapportering fra Bufdir og kommunene. Det lå fremdeles en bekymring siden vi ikke så at bekymringsmeldingene tok seg opp på samme nivå som før. Vi så også at gjennomførte fysiske møter var mindre. Du kan godt som forelder si at du frykter smitte og at du derfor ikke vil møte opp, men det kan jo også være en unnskyldning for å ikke gjennomføre det.

Gisholt: Rapporteringen fra koordineringsgruppen var også her viktig. Der rapporterer Bufdir på barnevernet, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet (FHI) på helsetilstander og Udir på skole også videre for å få et oppdatert og sammenstilt kunnskapsgrunnlag. Hva er tilstanden der ute, og hva er det av risikofaktorer fremover? Det var der jeg første gang, og det var først på andre siden av sommeren, så at bekymringer rundt barnevaksinasjonsprogrammet ble satt ord på. Det godt kan være at helse var klar oppmerksom på dette før, men det kom veldig tydelig fram i en av rapportene. De har også hatt spøringer ut i sektor flere ganger.

Kvinnsland: Dere har kommentert både statlig og kommunalt barnevern, og de har forskjellige oppgaver osv. Var det noen åpenbar forskjell i hvordan tilbudene ble reetablert og fungerte mellom de to nivåene?

Ropstad: Det statlige fungerte relativt godt hele tiden, men vi så at i kommunene var det mange som stengte mye mer ned enn de faktisk trengte.

Kvinnsland: Vi ser ifra koordineringsgruppen at det var mange i statlig barnevern som brukte hjemmekontor lenge, og det ble påpekt, men allikevel tok det tid. Det var jo en kontinuitetsplanlegging vis a vis familievern osv. Men, likevel, det gikk litt tregt i noen svinger, eller?

Gisholt: Ja. Tjenestene, med unntak av familievern, var oppe og gikk. Barnevernet var oppe og gikk. Men det var, som du er inne på, mange på hjemmekontor og det var antageligvis for mange for lenge. Det kan man kanskje si det på andre områder også, men barnevern kan man ikke drive hjemmefra fullt ut. Det ligger i sakens natur, men man kan gjøre en del ting hjemme ifra. Så blir det å finne balansen. En ting er det statlige barnevernet, men antakelig er utfordringene større ute i kommunene. Hvordan er det vi skal balansere dette? Å sørge for at det ikke er for mange som ikke er fysisk på jobb og for lenge. Der er det sikkert flere eksempler, som koordineringsgruppen er inne på, at der gikk det for tregt en del steder.

Kvinnsland: Hvordan vil dere at etterslepet blir tatt hånd om?

Ropstad: Vi er veldig opptatt av at det er kapasitet. Etter ny runde med juleferie og nyttår, så vet vi at etter lengre ferier og perioder, kommer ofte en oppblomstring i mange av tjenestene. Vi får fortsatt jevnlig rapporter fra koordineringsgruppen og Bufdir for å se status, og min opplevelse er at barnevernet har vært i grønt nesten hele veien.

Gisholt: Siden juni – begynnelsen av juni.

Ropstad: Jeg var ute i pappaperm..

Gisholt: Da ble det satt i gult. Det var jo det med samfunnskritiske funksjoner, så jeg tror det var fra 30.mars til 5.juni så sto det i gult, og så ble det justert opp til grønt.

Ropstad: Så det ble grønt når jeg gikk ut i perm, faktisk.

Gisholt: Ja, sånn var det kanskje det var.

Tema: Stengning av familievern

Kvinnsland: Vi skifter litt over til familievern som ble stengt i snaue 14 dager. Var dere direkte involvert i stengningen av familievern?

Ropstad: Nei

Gisholt: Slik jeg husker det var vi orientert om at Bufdir vurderte det. Men så fikk vi en beskjed om at nå er det stengt ned, uten at beslutningen ble forelagt oss. Det var en vurdering Bufdir gjorde ut fra signalene om at; nå skal vi være forsiktige her, nå skal ikke-essensielle tjenester ned. Så hadde vi en dialog med dem, etter at det ble stengt ned, for å se om dette er gjennomtenkt og hva fører dette til. Og så ble det gradvis relativt raskt åpnet opp igjen, først da gjennom telefonkonsultasjoner. Så gikk det vel et par uker, for det var jo ikke fullt åpent, det var jo hjemmekontor og sånn der også. Men, det var i funksjon, på en meningsbærende måte.

Kvinnsland: Dere har vært innom mange av detaljene her, og dette var viktig for oss å høre. Hva er de største bekymringene med at familievernkontorsystemet ikke har fungert optimalt i denne perioden fra deres ståsted?

Ropstad: Fra min side så, var jeg veldig utålmodig for at de skulle åpne opp igjen. Fordi jeg mente det burde kunne være mulig å i hvert fall ha telefontilbud innenfor smittevernet. Nå må vi huske at det var mer usikkert på det tidspunktet. Det handler også om det vi vet har vært krevende, nemlig konfliktsituasjonene. Det er noen som får mer tid sammen, slik at ting blir bedre. De kan jobbe med forholdet og relasjonen til ungene. Men, det er klart at det også er en situasjon hvor konflikter kan eskalere, og at en da ikke har mulighet til å kunne få bistand fra dyktige meklere og hjelpere i familievernet. Det var soleklart min bekymring.

Kvinnsland: Det var jo primært Bufdirs ansvar, men hadde dere noe følelse av at gjenåpningsprosessen var rask, effektiv og kontrollert?

Ropstad: Jeg skulle ønske det hadde skjedd raskere.

Gisholt: Jeg oppfattet det i hvert fall som kontrollert. Det var ikke å skru på en bryter fra en dag til den neste og så se hva som skjedde. Det var en gradvis gjenåpning som begynte som telefonbasert, før man åpnet for fysiske møter igjen. Som statsråden er inne på, man kunne sett for seg at denne tjenesten kunne vært ekstra viktig på dette tidspunktet. Samtidig som man må ha en respekt for smittevernet og de ansatte. Da hadde vi mye mindre oversikt over pandemien og hvordan sykdommen smitter enn det vi har nå, så det er mulig å ha sympati med resonnementene. Hvis vi kunne spole tilbake så tror jeg hverken vi eller Bufdir ville stengt det ned igjen.

Ropstad: Det var et argument jeg snappet opp på et tidspunkt, at det var at de skal være i beredskap i tilfelle noe skulle skje med barnevernet. Vi var i dialog med ulike instanser knyttet til familievern, og det er klart at hvis du skal gradere, så er ikke familievernet de som jobber med de mest konfliktfulle. Dessverre - eller de som virkelig hadde hatt behov for familievernet. Det er gjerne ressurssterke som har den kontakten, som betyr at det var viktig for de. De har kunnet fortelle solskinnshistorier fra at de har fått mer tid sammen med mindre konflikt og stress. Den gruppen jeg er mest bekymret for er nok ikke i den biten, så det er et viktig moment å formidle.

Gisholt: Det er et viktig poeng, for kontinuitetsplanene i direktoratet – hvis barnevernet skulle stå i fare for mangel på personell så var det at de fra familievernet skulle gå inn der, og det tror jeg var en rasjonell prioritering.

Ropstad: Og det samme med krisesentrene, vi var veldig opptatt av at de skulle være tilgjengelige.

Kvinnsland: Bakgrunnen for å være så detaljerte er den at fra 26.mars til 16.april så var det relativt tregt. Akkurat som på barnevernsområdet, så vil det vel kanskje være et etterslep her. Er det noe dere er involvert med Bufdir i å se på, kvantifisere eller se til at man skal forsøke å ta igjen?

Ropstad: Jeg er litt usikker på etterslepet der, fordi de tilbakemeldingene jeg har fått er at det ikke har vært det der. Litt det samme som krisesentrene, vi var bekymret men de er i gang igjen. De hadde mindre aktivitet og så ble det mer igjen, på et senere tidspunkt.

Gisholt: Jeg kan heller ikke erindre at det er meldt inn noen store bekymringer om etterslep i familievernet.

Ropstad: Da må det heller være den at det er flere konflikter og dermed på et senere tidspunkt mer etterspørsel.

RCU-regjering

Kvinnsland: Det vi også er opptatt av er ditt syn på regjeringens koronautvalg, og hvordan har forholdet vært mellom RCU og regjeringskonferanser?

Ropstad: Det er noe jeg har vært veldig positiv til, og som jeg som partileder har vært veldig fornøyd med måten de fungerte på. Jeg har diskutert litt om hvordan andre regjeringer har hatt arbeidsmetoder, og den Solberg-regjeringen, som jeg er en del av, har en tilnærming at vi sitter som statsråder og fatter beslutninger sammen. Man kunne fort tenkt seg at det kun er statsministeren, justisministeren og helseministeren som tar alle beslutninger, men slik er det ikke. Jeg syns dette har vært en veldig god måte å få informasjon på. Kunne få informasjon jevnlig, og kunne fatte avgjørelser kjapt og du samtidig har papir, slik at ikke alt tas på telefon og sånn. For min del så har jeg opplevd det som utelukkende positivt.

Kvinnsland: Vil du si at det har vært de riktige statsrådene som har vært tilstede på disse RCU-møtene?

Ropstad: Ja. Også har det vært veldig liberal tilnærming. Hvis for eksempel landbruksministeren har en sak og det er sak 5, så sitter hun gjennom hele møtet. Jeg opplevde det som en veldig god måte å håndtere det på, og det ville ikke vært hensiktsmessig at hele regjeringen hadde samles så ofte.

Kvinnsland: Er det likevel noen farer med ordningen slik som du ser det?

Ropstad: Man kan alltid ønske at alle i regjering sitter og bruker all tid på det, men jeg kjenner til andre regjeringer som ikke har gjort det i en normal situasjon en gang. Jeg tror ikke alternativet ville vært en full regjering, jeg tror det ville vært mer sporadisk kontakt.

Kvinnsland: Ad-hoc- sammensetning?

Ropstad: Ja. Som partileder synes jeg at det har vært en styrke, fordi det har gitt meg veldig god oversikt.

Kvinnsland: Var det egnet å beholde denne ordningen så lenge som man gjorde, når man går over i en slik kronisk fase? For eksempel fra august–september, når det drar ut i tid og er RCUs rolle egnet i den tidslinje–konteksten?

Ropstad: Ja, det kan sikkert diskuteres og veldig mange av sakene gikk jo, når det var mulig, i full regjering som har hatt faste poster siden februar på covid-19-saker i regjering. Slik vi opplever det var det mer hyppige møter tidligere, så det var jo mer når det var hensiktsmessig som gjennom sommeren.

4. Læringspunkter

Kvinnsland: Avslutningsvis, statsråd; hva har din virksomhet har lært, gitt at det kan skje igjen.

Ropstad: Være forberedt på det utenkelige.

Kvinnsland: I september og oktober 2019, og gjentatte ganger har pandemi som fenomen vært satt øverst for sannsynlighet og konsekvens. Var vi forberedt?

Ropstad: En refleksjon vi har, er at i et sånt perspektiv så vi for oss at mange kunne bli smittet. Det ville være mange syke som var det krevende, og det er det jo for så vidt, men her er det smittevernstiltakene over tid som har påvirket sårbare barn og unge negativt. Det var ikke slik jeg så for meg en pandemi, at det ville løpe ut på den måten. Departementet har mange læringspunkter, og dere har jo også underveis fått rapportene som vi har sendt. Men i stort så er det [viktig] å ha en tydelig strategi for hva man skal gjøre når noe sånt inntreffer.

Gisholt: Jeg er enig i det du sier. Det er klart at vi i vår beredskapstenkning, så var ikke vi godt forberedt i en pandemi av denne typen. I den grad vi var innom det, og det var vi, at mange av departementets ansatte kunne bli syke og hvordan håndterer vi det. Det var sykdom, snarere enn smittevernstiltak og effekten av dem, som var kjernepunktet. Vi har også mange små læringspunkter om hvordan vi agerer og jobber med kriser, for eksempel. Når man skal trappe ned tjenester eller ikke, så er en del av vurderingen at det er som å skru av en bryter når du stenger ned, men det tar lengre tid å sku bryteren tilbake og alt er som før. Det er nok en bevissthet som vil være med oss, tror jeg.

Ropstad: Jeg er stolt over at vi har satt utsatte grupper først, og at det har vært et verdivalg. Vi har faktisk prioritert barn og unge veldig høyt, og konsekvenser har vært tydelig diskutert. Som dere er kjent med, så er dette et mål også for regjeringen. Når vi letter opp og når vi strammer til så [er prioriteringsrekkefølgen] det barn og unge, arbeidsliv og andre sektorer og grupper. Jeg mener at, som både BFD-minister og KrF-leder er [jeg] opptatt av de mest sårbare i samfunnet, at dette har vært viktige prioriteringer.

Kvinnsland: Er det sånn at det er helt konkrete planer for å prøve å forstå de sosiale konsekvensene innenfor deres område?

Ropstad: Vi er opptatt av å få mer kunnskap. Litt av dilemmaet er at man trenger et sammenligningsgrunnlag. Dataundersøkelser kommer nå i februar-mars og den vil nok gi oss bedre innsikt i hvordan det faktisk er. Det kommer jevnlig undersøkelser, på om man er ensom og så videre, men vi må ha et sammenligningsgrunnlag som er godt. Vi er opptatt av å finne ut mer.

Kvinnsland: Det prinsipielle er jo om man har metodikken, det andre er også viljen.

Ropstad: Det vil vedvare en god stund uansett, selv om vaksinen er der. Vi vet at tiltakene vil vare over lengre tid, så dette er en utfordring som vil vare. Vi vet heller ikke hva konsekvensene av den perioden som har vært vil være.

Gisholt: Hvis man skal se etter lyspunkter i dette, selv om vi gjerne skulle vært pandemien foruten. Kunnskapsutviklingsmessig har det vi har vært gjennom det siste året vært viktig. Det er mye å forske på, for eksempel ulik håndtering i ulike kommuner: der ligger det en rik kilde til kunnskap som vi må, sammen med andre departementer og direktorater sørge for at vi får benyttet oss av, slik at vi står bedre rustet. Jeg tror vi står bedre rigget til å håndtere hverdagen og sånne situasjoner i fremtiden.

Ropstad: Jeg er overbevist om at det er de ordinære tjenestene som er helt avgjørende, og at det er viktigst å sørge for at de får den progresjonen i utdanningsløpet de trenger. Når vi får mer kunnskap må vi sette inn enda mer treffsikre tiltak for å kompensere for det som er tapt.

Kvinnsland: Jeg legger vekk rollen som leder for Koronakommisjonen, og tar på meg forskerrollen – som vi begge kommer fra. Benytt sjansen imens det pågår, for det er ikke så lett å få tak i realitetene i det som har pågått når det har gått tid.

Ropstad: Det var også et dilemma når det gjaldt gjenåpningen. Vi lurte på om vi skulle la være å gjenåpne, for å kunne bruke det som enormt god forskning. Det valgte vi å ikke gjøre siden vi ikke kunne eksperimentere med ungene.

5. Avsluttende spørsmål

Kvinnsland: Er det noe annet du mener vi bør høre om som er sentralt for vårt mandat?

Ropstad: Jeg er glad dere har dekket godt i dybden på et viktig tema, for det er veldig viktig.

Gisholt: Dere har jo all informasjon vi har, men vi er som alle andre veldig tilgjengelig hvis det er noe mer fakta dere trenger.